

Ψ

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ**

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS
AND NATIONAL IDENTITY IN TIME OF WAR
AND POST-WAR PERIOD**

Рівне

29-30 листопада 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ:**

збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS AND NATIONAL
IDENTITY IN TIME OF WAR AND POST-WAR PERIOD:**

collection of papers presented
at the International Scientific and Practical Conference

(29-30 листопада 2023 р, м. Рівне)

УДК 159.9+ 316.6

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у воєнний та повоєнний періоди : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 листопада 2023 р м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне , 2023. 176 с .

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 12 від 5.12.2023 р.)

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Отже, вплив війни на розвиток національної ідентичності молоді є складним і багатограним питанням, яке потребує ретельного аналізу конкретної історичної та соціальної ситуації.

Список використаних джерел

1. Струтинський, І. (2011). Молодь та національна ідентичність: дослідження теорії та практики. Київ: Видавництво "Інтерсервіс".
2. Dalyani, M. (2018). National Identity Development: From Adolescence to Adulthood. *Journal of Youth Development*, 13(4), 24-32.
3. Sloan, G. H. (2017). Youth and National Identity in Bosnia and Herzegovina: Social and Political Transformations since the Yugoslav Wars. <https://www.cambridge.org/core/books/youth-and-national-identity-in-bosnia-andherzegovina/413B120F8DBDD8A43A6D1CB287FA2DC6>

*Ващенко Антон Олександрович,
здобувач ступеня PhD
Рівненського державного гуманітарного
університету, м. Рівне, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОЯВУ ОБДАРОВАНОСТІ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасні економічні, соціальні та політичні зміни в Україні зумовлюють гостру потребу в обдарованих спеціалістах, спроможних успішно вирішувати нагальні завдання економічного добробуту держави. Відповідно, перед закладами вищої освіти постає питання підготовки висококонкурентного, ініціативного, освіченого сучасного фахівця, якому притаманні організаційні здібності та прогностичні вміння в економічній науці і практиці. Особливої гостроти набула потреба пошуку новітніх методів емпіричних психологічних досліджень обдарованості фахівців економічного профілю.

Вивчення психологічних особливостей обдарованості та її структурних компонентів, сутності творчих здібностей особистості знайшло своє відображення в наукових працях В. Давидова, В. Клименка, В. Луньова, О. Матюшкіна, В. Моляко. Дослідженню професійно-важливих якостей майбутніх економістів присвячені дослідження Л. Карамушки, А. Карпова, Л. Карташова, А. Ковальова, Ю. Швалба.

Таким чином, на основі аналізу наукових праць цих авторів, обдарованість як одна з провідних якостей особистості майбутнього економіста може бути схарактеризована в системі таких основних понять як «здібності», «талант», «геніальність» тощо. Але всі ці феномени, хоча й досить близькі за змістом, але не є тотожними, що дає змогу досліджувати обдарованість як самостійну (але пов'язану з іншими) характеристику особистості. Проведений аналіз засвідчив, що обдарованість – складний феномен, у структурі якого можна виокремлювати певні компоненти, а саме: високі інтелектуальні здібності, креативність, сильна й стійка мотивація. Проведений аналіз різноманітних визначень обдарованості дав змогу дійти висновку, що обдарованість є комплексом задатків і здібностей, що за сприятливих умов дають змогу досягти більш високих результатів у певних видах діяльності порівняно з середніми показниками. Тому сутність обдарованості особистості розглядається нами як інтеграція різних здібностей, соціальних і особистісних передумов, що дає змогу досягти більш високих результатів (вищих щодо умовно «середнього» рівня) у певній сфері діяльності.

У процесі аналізу різних підходів до визначення сутності природи обдарованості ми дійшли висновку, що обдарованість особистості проявляється і розвивається насамперед у творчій діяльності і обумовлюється мотивацією навчальної діяльності, характерологічними та індивідуальними особливостями прояву обдарованості. У цьому контексті професійно-особистісний розвиток і саморозвиток майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін здійснюється за допомогою механізмів самопізнання, самоорганізації, самоосвіти, самооцінки, саморегуляції як прагнення до самоактуалізації на основі розвитку професійного мислення, реалізації власної обдарованості та інших видів інтенсифікації цього процесу.

Розвиток обдарованості майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін розглядається нами як важливий процес їхнього професійного розвитку і саморозвитку, що передбачає насамперед особистісні зміни у структурі особистісних якостей, а значить – може бути забезпечений суб'єктом розвитку. Вагомою за цих умов є проблема психолого-педагогічного супроводу прояву обдарованості майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін, розв'язання якої передбачає: наявність соціально-економічних умов, що сприяють ефективності професійної підготовки майбутніх економістів; психолого-педагогічне становлення особистості; визнання права особистості на самостійний вибір способів реалізації власної траєкторії прояву обдарованості майбутніх економістів; здатність до усвідомлення ними відповідальності за якість власної професійної підготовки і реалізацію особистісного потенціалу; гармонізація внутрішнього психологічного розвитку майбутніх економістів і зовнішніх умов, характерних для освітнього процесу ЗВО.

На підставі зазначеного вище психологічні детермінанти прояву обдарованості в майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін, за нашим переконанням, є особливим видом як внутрішньої активності, так і зовнішніх освітніх впливів, що в сукупності спрямовується на усвідомлення себе як суб'єктів діяльності та зумовлює продуктивне професійне становлення, професійний розвиток і перетворення «фахівця на професіонала». Таким чином, цей процес доцільно розглядати як взаємопов'язаний і логічно вибудований напрям особистісного і професійного становлення майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін. Відтак, є всі підстави класифікувати обдарованість за п'ятьма базовими критеріями: в залежності від виду діяльності; за ступенем сформованості обдарованості; за формою прояву; за широтою проявів у різних видах діяльності; за особливостями вікового розвитку.

З нашої точки зору прояв обдарованості майбутніх економістів у різних формах професійної підготовки у закладі вищої освіти, за своєю сутністю, є безперервне і свідоме особистісно-професійне самовдосконалення, що розглядається нами як внутрішньо і зовнішньо організований свідомий інтеграційний процес самоуправління, що ґрунтується на механізмах самопізнання, самоствердження, самовдосконалення та самоактуалізації. Особистісне значення професійної самореалізації майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін, задоволення від процесу діяльності та здобутих результатів насамперед формує відчуття їхньої успішності. На основі аналізу діючих сьогодні в закладах вищої освіти моделей обдарованості нами визначено й схарактеризовано наступні її елементи, що мають принципове значення для ефективного прояву обдарованості майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін як процесу втілення у життя свого індивідуального потенціалу: індивідуальні (інтелектуальний компонент, емоційно-вольовий та діяльнісний), середовищні (творче освітнє середовище ЗВО) та суспільні (інституційні та загальні умови для розвитку обдарованості та її проявів). Тому проблема визначення сутності, змісту та структури психологічних детермінант прояву обдарованості в майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін, без сумніву, є одним із найактуальніших напрямів досліджень у контексті їхнього професійного становлення.

Derpoliuk Elena Features of psychological correctional work with women using meditation tools in a remote setting.....	45
Доній Вікторія Сергіївна Прояви національної ідентичності українців у сучасному культурному просторі	48
Зубкевич Юлія Володимирівна, Широких Анастасія Олегівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського суспільства	51
Ільчук Сергій Соціальна ексклюзія як виклик повоєнної України	52
Іщенко О.В. Соціально-психологічні особливості психологічного клімату в організації у кризовий період.....	55
Кікінежді Оксана Михайлівна, Василькевич Ярослава Зіновіївна Розвиток національної ідентичності сучасної молоді: егалітарний вимір	57
Кожем'яка Юлія Миколаївна, Чередниченко Тетяна Володимирівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського	60
Компанієць Ольга Самооцінка старшокласника як передумова виникнення конфліктної взаємодії з ровесниками.....	62
Краля Катерина Миколаївна Джерела самоефективності особистості.....	65
Красовська Інна Василівна, Парфанович Іванна Іванівна Вплив командних активностей на продуктивність діяльності організації.....	67
Кулакова Лариса Миколаївна Збереження репресованими українцями етнічної ідентичності в умовах заслання.....	70
Кулаков Руслан Станіславович Національна самосвідомість особистості: теоретичні аспекти формування.....	73
Кулеша Наталія Петрівна Психологічні особливості психічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб під час війни.....	75
Кутішевська Дарина Психологічні особливості самореалізації жінок зрілого віку....	78
Лазаренко Інеса Станіславівна, Рибак Тетяна Миколаївна Актуальність надання первинної психологічної допомоги викладачам та студентам у надзвичайних ситуаціях.....	80
Левко Олександр Олегович Формування психологічної готовності майбутніх стоматологів до професійної діяльності в умовах сьогодення	83
Литвиненко Світлана Анатоліївна, Ямницький Вадим Маркович Етапи професійно-особистісного розвитку сучасних допомагаючи практиків у системі неформальної післядипломної освіти: досвід символдрами.....	85

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Луцук Галина Олександрівна Розвиток соціальної відповідальності майбутніх психологів під час формування готовності до професійної діяльності у воєнний період.....	87
Луцук Тетяна Іванівна Екзистенційна криза в умовах війни : причини та наслідки..	89
Мельничук Ірина Психологічний розвиток і корекція резильєнтності особистості у воєнний період.....	92
Мешко Олександр Іванович, Павловський Тарас Анатолійович Особливості розвитку професійної стресостійкості працівників сфери надання послуг	94
Момот Марина Анатоліївна Вплив психотравмуючих ситуацій на людей похилого віку.....	97
Ніколайчук Галина Іванівна, Демчук Олена Олександрівна Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів.....	100
Опанасюк Ірина Василівна Роль кольору в осмисленні підлітками власного емоційного контексту та його змін під впливом психотравмуючих обставин.....	103
Охріменко Наталія Павлівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	105
Павелків Віталій Романович Психологічні особливості розвитку національної свідомості та ідентичності студентської молоді у воєнний період.....	108
Паламарчук Володимир Богданович Психологічні детермінанти формування професійного мислення у майбутніх маркетологов.....	111
Паламарчук Владислав Володимирович Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери бізнесу.....	114
Панащук Ігор Миколайович Відповідальність як професійно-особистісна якість майбутнього педагога.....	116
Панченко Оксана Петрівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	118
Панченко Оксана Петрівна Загальнотеоретичний аспект діяльності бізнес-психологів в умовах воєнного стану	121
Полякова Світлана Василівна, Розумний Сергій Михайлович Екстралінгвістичні засоби розкритті психологічного стану людини в умовах сучасної війни.....	123
Радул Ірина Геннадіївна Військовий стрес у дітей.....	126
Радул Сергій Григорович Effect of job related and personal stressors on the pilots.....	128

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Рейко Анастасія Василівна, Орап Марина Олегівна Емоційний інтелект менеджера: ключова компетентність для росту конкурентоспроможності бізнесу у воєнний час.....	131
Савелюк Наталія Михайлівна Асоціативний експеримент у дослідженні семантичних полів вербального стимулу «Україна»	135
Созонюк Ольга Степанівна Психологічний стан і національна ідентичність дітей внутрішньо переміщених осіб: сучасні виклики	137
Сидоркевич Дмитро Йосипович Психологічні умови формування професійної компетентності майбутніх фізичних реабілітологів до фахової діяльності у воєнний та повоєнний періоди.....	140
Халік Олена Олександрівна Розвиток самоосвітньої професійної компетентності випускників педагогічного ЗВО як умова ефективності відбудовчих процесів у воєнний та повоєнний періоди.....	142
Хаустова Тетяна Миколаївна Соціально-психологічні особливості життєстійкості внутрішньо-переміщених осіб.....	145
Чмут Яна, Широких Анастасія Олегівна Роль засобів масової інформації у формуванні масової свідомості громадян	147
Шевчук Анна Іванівна, Широких Анастасія Олегівна Особливості вияву підвищеної тривожності у підлітків.....	151
Шумик Любов Ростиславівна Детермінанти формування національної самосвідомості.....	153
Щирук Ірина Анатоліївна Психологічні особливості терапії осіб постраждалих на ПТСР: аксіом-особистісний підхід	157
Юрчук Олексій Іванович Основні принципи розвитку національної свідомості у дошкільному віці.....	159
Юрчук Олена Сергіївна Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в умовах війни.....	161
Янкавс Юрій Андрісович Психологічні умови формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки	163
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	166